

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

*Мова – духовне багатство народу.
Щоб любити – треба знати,
а щоб проникнути в таку тонку й неосяжну,
величну й багатогранну річ,
як мова, треба її любити.*

Василь Сухомлинський

В.О. Сухомлинський вважав, що навчання й виховання дітей рідною українською мовою в атмосфері культури рідного народу лежить в основі його духовного розвитку. Важлива роль у цьому належить урокам української мови та літератури.

Якісні зміни, що відбуваються у свідомості громадян незалежної України, зростання соціальної ролі молоді людини, її активне творче самовиявлення зумовлюють необхідність формування комунікативно компетентної мовної особистості, здатної вміло користуватися засобами мови в різних життєвих ситуаціях, зберігати й примножувати цінності та ідеали народу.

Формування мовленнєвих умінь і навичок, набуття мовленнєвої компетенції під час засвоєння мовної системи – це головні завдання навчання мови.

Розвиток комунікативної компетентності передбачає роботу з текстами різних стилів, типів і жанрів, що реалізується у двох основних видах мовленнєвої діяльності: рецептивній і продуктивній. До рецептивної належать аудіювання і читання, до продуктивної – говоріння і письмо. Від того, як учитель організує роботу на уроці, які форми й методи застосує, залежатиме ставлення школярів до її вивчення.

Сучасна концепція національної освіти ставить перед учителем-словесником чітку вимогу: сприяти формуванню національно-мовної особистості, яка характеризується свідомим ставленням до мови, розвиненим мовленням, мисленням, інтелектом та володіє вміннями й навичками вільно, комунікативно

доцільно користуватися засобами мови – її стилями, типами, жанрами в усіх видах мовленнєвої діяльності.

Учитель має орієнтуватися на використання педагогічних технологій, за допомогою яких не просто поповнювалися б знання й уміння, а й розвивалися такі якості учня, як пізнавальна активність, самостійність засвоєння знань, уміння творчо мислити, контролювати власне висловлювання тощо.

Комунікативна функція мовлення передбачає засобами мови повідомляти інформацію, спонукати до дії. Формуючи

компетентну особистість, учитель повинен:

-закласти міцний фундамент – збагатити знаннями;

-дати відповідний словниковий запас;

-навчити вільно висловлювати думки;

-виробити вміння аналізувати, синтезувати, класифікувати події й оцінювати їх, маючи при цьому власну думку;

-навчити орієнтуватися у великому потоці інформації, вибирати з нього основне.

Для формування комунікативної компетентності учитель має використовувати можливості продуктивного навчання, зокрема:

1.Розвиток культури мовлення.

2.Обговорення проблеми.

3.Формування власної точки зору. Уміння презентувати свій продукт.

4.Можливість для безпосереднього спілкування.

5.Адекватне ставлення до критики.

6.Стимулювання критичного ставлення до себе.

7. Уміння адаптуватися в мовному середовищі.

Говорячи про сучасні методи, форми й прийоми навчання, у першу чергу маємо на увазі нестандартні уроки, що є складовою частиною інноваційних технологій, жодна з яких неможлива без урахування загальноприйнятих методів навчання:

- інформаційно-рецептивного;
- репродуктивного;
- проблемно-пошукового.

Створення проблемних ситуацій на уроці – це давно відомий прийом, але в умовах нестандартних інноваційних технологій він зазнав суттєвих змін. Проблема ситуація, створена вчителем, є рушієм мислення, джерелом творчого пошуку, викликає певний психічний стан учня й допомагає йому усвідомити суперечність між необхідністю виконувати завдання і неможливістю зробити це з тими знаннями, які він має. Усвідомлення цієї суперечності пробуджує потребу пошуку нових знань.

Використання проблемних ситуацій як засобу активізації пізнавальної діяльності, а також формування комунікативних компетентностей, де основним механізмом виступає розвиток критичного мислення, є доцільним і сприяє підвищенню ефективності освітнього процесу загалом.

Питання формування комунікативних компетентностей учнів за допомогою ситуативних завдань сьогодні обумовлюється тими нововведеннями, які сталися за останні роки в процесі викладання шкільних дисциплін.

Ситуативні завдання покликані активізувати процес пізнання через моделювання ситуації. Застосування різних за змістом і формою творчих завдань ситуативного характеру в процесі вивчення фонетики, граматики й правопису, а також синтаксису безперечно сприяє виробленню комунікативних умінь і навичок школяра.

Пошуково-дослідницькі завдання випереджувального характеру в аспекті інноваційних технологій – це ще один із шляхів формування комунікативних

компетентностей, зокрема на уроках мови й літератури у старших класах.

Нестандартні види роботи, методи, які стимулюють пізнавальну діяльність учнів, відкривають для них можливість відчувати себе не лише співучасником освітнього процесу, а й бути його творцем. Інновації в освітньому процесі – це вимога сьогодення. Адже живемо в такому інформаційному просторі, який так чи інакше висуває вимоги до вчителя вміло використовувати його ресурси.

Вдало підготовлена учнем презентація – це не лише свідчення здатності користуватися послугами мережі Інтернет, а й уміння зорієнтуватися в «морі» інформації і відібрати найсуттєвіше, щоб зацікавити однолітків, викликати інтерес, проілюструвати власний рівень компетентності з певного питання.

Працюючи над формуванням мовленнєво-комунікативної компетентності учнів, треба пам'ятати, що характерною особливістю методик є те, що вони орієнтовані на розвиток здатності ефективного спілкування в різних соціальних ситуаціях.

Комунікативна компетентність – один із пріоритетних видів компетентностей, які формуються в процесі навчання мови й літератури, тому розглядати їх як засіб формування особистості без зв'язку з іншими компетентностями неможливо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1.Бондаренко Н.В. Ситуаційні вправи на уроках української мови. *Українська мова і література в школі*. 2017. №2. С.2-7.
2. Кордонець В.В. Психологічні особливості комунікативної функції мовлення : автореф. дис. ...канд. псих. наук : Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова. Одеса, 2016.
- 3.Мамчур Л.І. Розвиток мовленнєвої компетентності – необхідна умова ефективного формування комунікативної компетентності учнів. *Актуальні проблеми прикладної лінгвістики: матеріали Міжнародної інтернет-конференції* (м. Умань, 24-26 квітня 2012 р.). Умань, 2012. С.27-32.